

[גור חלון](#)

המכללות, המחקרים והחברה הערבית: הוויכוחים מאחורי שיעור התעסוקה בהייטק

אף עפ"י שכ-40% מהיצוא מגיע מתעשיית ההייטק, רק 8%-9% מהעובדים במגזר העסקי מועסקים בו • סביב הנושא הבווער הזה קיימות שלל מחלוקות שיש ליישב - ובראשן שלוש שאלות מרכזיות • פרשנות
 עמרי זרחוביץ' 27/6/19

מדינת ישראל נחשבת כבר שנים ארוכות לסטארט-אפ ניישן, ומי שמסתובב בשרדות רוטשילד או בהרצליה פיתוח יחשוב שכל שוק התעסוקה מבוסס על תעשיית ההייטק. זה כמובן אינו נכון. אף על פי שכ-40% מהיצוא מגיע מתעשיית ההייטק, רק 8%-9% מהעובדים במגזר העסקי מועסקים בו. שיעור העובדים הזה כמעט ולא זז משנת 2001.

המחסור בעובדים שיאיישו את משרות ההייטק, והשכר הגבוה שמקבלים העובדים בתעשייה, מקשים על המעסיקים ומתמרצים את מקבלי החלטות לעשות ככל שביכולתם כדי להגדיל את שיעור העובדים. בשנים האחרונות ננקטים מאמצים רבים על ידי הממשלה, המועצה להשכלה גבוהה, רשות החדשנות ועוד. אלא שסביב הנושא הבווער הזה קיימות שלל מחלוקות שיש ליישב - ובראשן שלוש שאלות מרכזיות.

1. האם שיעור התעסוקה בהייטק בכלל יכול לגדול?

סביב היכולת של הממשלה להשיג את יעד התעסוקה בהייטק שהציבה לעצמה - 15% מהעובדים במגזר העסקי בעוד כעשור - קיימים חילוקי דעות. כך, מחקר של גלעד ברנד ממכון טאוב שפורסם בדצמבר העלה כי כל מי שיש לו את היכולות המתאימות לתעשיית ההייטק, ורוצה לעבוד בה, כבר עושה זאת. כלומר, לפחות בטווח הקצר אין לתעשייה יכולת לצמוח.

במכון אהרון שבמרכז הבינתחומי פירסמו באחרונה שני מחקרים: הראשון העלה ממצאים פסימיים בשל החסמים של ערבים, חרדים ונשים להיכנס לתעשייה, והשני היה דווקא אופטימי, מכיוון שכלל ניתוח מעמיק יותר, לפי קבוצות גיל, ועלה ממנו כי הצעירים עובדים יותר בתעשיית ההייטק. באופן כללי, אחת הטענות היא שהנתונים הקיימים לא משקפים את המגמות בשנים האחרונות, כמו למשל, גידול חד במספר הסטודנטים מהחברה הערבית.

2. האם בשוק מעדיפים בוגרי אוניברסיטאות?

מחקר מעורר מחלוקת נוסף פורסם לפני כשנתיים על ידי מכון שמואל נאמן. לפי המחקר הזה, בכלל אין מחסור במהנדסים בישראל. הטיעון שלהם הפריך את הטענות הרווחות בתעשייה על מחסור חמור בעובדים, שהוביל גם לעלייה חדה בשכר המתכנתים. לפי החוקרים דן פלד ובנימין בנטל, אין פער בין מספר המהנדסים שמוכשר בכל שנה לבין הצורך בשוק.

עם זאת, אחת ההשערות שלהם הייתה שתחושת המחסור נובעת בין היתר מהפער בין בוגרי מכללות לבוגרי אוניברסיטאות. בשיחה עם "דה מרקר" אמרו השניים כי המעסיקים מחפשים את הבוגרים המצטיינים, אך "שיעור המצטיינים לא יגדל בזכות קליטת יותר סטודנטים לאוניברסיטאות כפי שהממשלה מנסה לטעון". בחלק מהאוניברסיטאות מספרים כי תנאי הקבלה של הסטודנטים לא ירדו גם לאחר הגדלת מספר הסטודנטים.

במכללות מביעים התנגדות עזה לכך שכל תקצוב התוכנית מופנה לאוניברסיטאות בלבד. לטענתן, דווקא תוכניות הלימוד שלהן מותאמות יותר לצרכים בתעשייה, התוכנית פוגעת בחוזק שלהן, ובנוסף הן גם ממוקמות באזורים יותר פריפריאליים. תומכי התוכנית סבורים כי דווקא כיוון שהמכללות מתאימות את עצמן לצורכי השוק, ומגדילות את מספר הסטודנטים

ככל שהן יכולות, הן אינן זקוקות לעוד תמרוץ. נוסף על כך, הם אומרים, המהלך נועד להגדיל את מספר הבוגרים ברמה הגבוהה, שלהם יש ביקוש מוגבר בקרב חברות ההייטק - ונראה מהמחקר ומשיחות עם מעסיקים שהם מעדיפים בוגרי אוניברסיטאות ומספר מצומצם של מכללות הנחשבות טובות.

3. האם צריך לחשוב על משיכת אוכלוסיות נוספות?

בין העוסקים בהגדלת שיעור העובדים בהייטק יש ויכוח: האם צריך לקחת בחשבון גם מטרה חברתית של הגדלת שיעור העובדים הערבים, החרדים והנשים. מכיוון שהשכר בתעשייה גבוה יותר, יש לכך פוטנציאל גבוה לצמצום פערים כלכליים-חברתיים.

יש הסבורים שהמטרה כרגע היא הגדלת כוח-האדם בתעשייה, כדי לאפשר לחברות להגדיל את מרכזי הפיתוח המקומיים שלהן, ולסטארט-אפים נוספים להתפתח. מנגד, רבים אחרים חושבים כי אי אפשר להתעלם מהנעשה בחברה הישראלית כולה, ומכך שנוצרו במדינה בפועל שתי כלכלות - כלכלת הייטק וכלכלה מסורתית. כלומר, המצב שבו תעשיית ההייטק נשלטת בידי גברים יהודים לא יכול להימשך.